

Petőfi második legnagyobb rejtélye: Szabadszállás

Nem tudjuk pontosan, hogy hol és miként halt meg talán leghíresebb költőnk, de ugyanúgy rejtélyesek a születési helyéről szóló ismereteink is. Természetesen van hivatalos magyarázat mindkettőre, csak mindkét változatnak a torka véres.

Most engedjék meg, hogy közkinccsé tegyek néhány kevesek által ismert tényt.

Az úgynevezett "tudományos", Petőfi-szakértők többsége ellenségesen viszonyul(t) Szabadszálláshoz, mivel ott a költőt nem engedték képviselőnek választani. Anyai nagymamámtól, Pellikán Sándorné született Boczka Zsuzsannától, Tóth Sándor szabadszállási helytörténésztől, Molnár Péterné kunszentmiklósi helytörténésztől, ismerősöktől és a szomszédoktól hallottakat gyűjtöm egybe jelen írásomban.

Többek között azt, hogy Petőfi- kutatók jártak Szabadszálláson születése nyomozása ügyében. A helyi embereknek elmondták, hogy bár a tények Szabadszállás mellett szólnak, de amely város bűnös módon elzavarta a fiát a képviselőválasztásról, az nem érdemli meg, hogy az annak születési helye legyen!

Mellékesen, ha tiszta szívvel vizsgáljuk a helyzetet, jó képviselő lett volna belőle? Ez az a szerep, állás, mely neki megfelelő lett volna? Egyértelműen nem! Ez egy idősebb, bölcebb, helyhez kötött és ott tartózkodó, megbízható, ott elfogadott, erkölcsi-, (és nem árt, ha egy kis gazdasági-) hatalommal is bíró embernek való hivatás. Ezek többségével Petőfi nem rendelkezett. Legyen kimondva, Petőfi szinte egyáltalán nem rendelkezett politikusi tulajdonságokkal, viszont gyarló volt, mint minden ember. Például a gyengébb testalkata (kicsi, törekeny, majdnem nőies) miatt fokozottan fontos lett számára, hogy a szép, vagy erős testalkatot követelő foglalkozásokban is sikereket érjen el. Ezért is akart színész, illetve katona lenni. Szibériai versei alá is sokszor azt írta alá, hogy őrnagy. Érződik, hogy mennyire fontos volt neki, nemcsak hogy katona lehetett, de még tiszt is! Legyen példaként egy levél, melyet Kossuthoz írt Petőfi: *„Tisztelt Polgártárs! (...) Mindenki látja, s Ön legjobban, hogy egynek vagyunk legnagyobb híjában, a vezéreknek. Ha sejtésem nem csal [...] bennem van annyi erő, hogy, ha pályám nyílik, egyike leszek azon vezéreknek, kiknek Magyarország szabadságát fogja köszönni. Azért kérem Önt, hogy nevezzen vagy neveztesen ki engemet őrnagynak, hogy minél előbb ... felelősségemre játszhassem a hazamentés nagy tragédiájában. [...] tisztelő polgártársa, Petőfi Sándor kapitány a 28-ik honvéd-zászlóaljnál. Debrecen, dec. 24. 1848.”*

Különben nem csak politikusnak nem volt igazán megfelelő, hanem diáknak sem. Idézek a Pápai Ref. Gimnázium megemlékezéseiből Petőfiről: *„Petrovics*

diák az itt töltött egy tanév alatt kimerítette az összes elképzelhető fegyelmezési lehetőséget: a karcser (szobafogság), melyet kapott, a legsúlyosabb büntetés volt; de alkalma volt megtapasztalni a (ma is divó) nyilvános dorgatóriumot; a kenyérmegvonást, és a pénzbírságot is.” Ez természetesen nem csökkentette egyéb területeken való nagyságát, mint ahogy például Liszt Ferenc nagyságát sem az, hogy tegyük fel számtanból gyenge volt. Ezen kívül megjegyzendő: egy kiváros és környéke bíraskodása és szürke hivatalnokoskodása nem egy lángelkú forradalmárnak való.

Neki nem egy kis-, vidéki-, helyhez kötött feladat jó ellátása volt megírva az égiek által. Az ő szintje sokkal magasabb volt, az egész ország, Közép- Európa, sőt, bizonyos szinten az egész világra hatás szintje volt! Szabadszállás ezt lehetővé tette. Tehát Szabadszállásnak meg kell köszönni, hogy bölcsen nem kötötte röghöz (magához) fiát, hanem szabaddá tette a világ számára e világszínvonalú tehetséget!

Petőfiéknek bérleményük sok helyen volt, de lakásuk, ismerős bábával, ahová szülés előtt egy anya behúzódik, csak egy volt, mégpedig Szabadszálláson. (1. érv) Már ez az egy érv is elég lenne. De tovább megyek, az írás többi részében részletezésre kerül, hogy kik látták az újszülött Petőfit Szabadszálláson, kinek a kocsijával, lovával, hogyan és miért lett elvive Kiskőrösre megkeresztelni. Csak is azért! Az igazságnak győznie kell!

Nem csak lakásuk, de gazdálkodó földjük és szőlőjük is csak Szabadszálláson volt. 1818-tól 1841-ig Petrovicsék Szabadszálláson laktak, és Petőfi édesanyja szinte ki sem tette a lábát onnan. (2. érv) Nem csak a kis család lakott Szabadsz.-on, hanem a nagy család is, vagyis az édesanya Hruz Mária nővére, Hruz Anna is, valamint az édesapa fivére Petrovics Mihály is! Sőt annak fia Károly is járt Szabadszálláson iskolába. Például a Petőfi Kutatók 2. Országos Találkozóján (1995. május 27, Szabadsz. Faluház) is rögzítésre került, hogy a “nagy-család” bővülése is Szabadszálláson folytatódott, vagyis a nővér Hruz Anna is Szabadsz.-on ment férjhez, élt, és él a leszármazottak nagyrésze most is. Miért menne el az anya máshová szülni? (3. érv)

Az első húsz év a gazdagodás időszaka volt, a Szabadszállást körbevevő „Kiskunságnak száz kövér gulyája” az ígért földje volt az édesapának, mint mérszároslegénynek, és mint vállalkozónak is. Ez a gazdagodás tartott egészen az 1838-as nagy dunai árvízig. Utána három év a tönkrementés időszaka volt. Megjegyzendő, hogy a házuk az árvíz bármely területén tönkre ment volna, ez nem Szabadszállástól függő dolog.

Tény, hogy 1857-ig fel sem merült, hogy nem Szabadszállás a szülőváros. (4. érv) Pedig az igazság kiderítése mindig ott, és akkor történhet meg legjobban, ahol és amikor az történt.

Pákh Albert az 1857. jan. 04-én megjelent Vasárnapi Újságban indította el kételkedést, s kezdtek el (Kiskun)Félegyházáról, Kunszentmiklósról, Dunavecseről, Kiskőrösről is beszélni, később pedig csak Kiskőrösről. Csak Szabadsz.-ról nem szabadott beszélni, mivel nem engedték ott követnek lenni. Hiába volt a több száz, több ezer tanú Szabadszállás mellett, néhány ellentanú elég volt a csaláshoz! A hamis tanúzások persze a tisztességes vizsgálat során óhatatlanul

visszásságokat, ellentéteket hoznak fel, így nem véletlen, hogy szülőhelyviták zajlanak azóta is visszatérő jelleggel. A legnagyobbak 1864-ben, 1867-ben, 1872-ben, 1922-ben és 1954-ben voltak, s ez addig tart, míg az igazság ki nem derül!

Példák Szabadszállás mellett, azaz hogyan nyilatkoznak Petőfi szülőhelyéről a kortársak.: Jókai Mór, a költő barátja, akivel együtt is laktak Bp-en, ezt írja.. A Hon című lapban (1872. aug. 2.) „Magyarok Istenel!” Ha ma volna egy Petőfi, ötven helyen választanák meg képviselőnek: akkor pedig megbukott a saját szülővárosában Szabadszálláson.

„Az én életem regénye” c. könyvben mindjárt az első cikkben: "Emlékek a szabadságharcból" "Kossuth és Petőfi" cím alatt, a 21. oldalon írja: "...következett az, hogy Petőfi megbukott a képviselőválasztásoknál szülővárosában, Szabadszálláson...

Szeberényi Lajos szegedi ev. lelkész is azt állította, hogy...„Jól emlékeztem, miszerint előttünk tanulóársai előtt is mindig kunsági születésűnek mondták magát." (Szeberényi Lajos: Néhány év Petőfi életéből.1861.)

Mindenki tudta akkor is és most is, hogy Kiskőrös nem a Kiskunságon van, ezért is záródik ki az a szülőhelyek közül!

Megjegyzendő, hogy Kerényi Ferenc *A Petőfi-kutatás helyzetéről és feladatairól* című írásában (Irodalomismeret,1998., 1-2, 72) leírja: „A Petőfi-kutatás nagy tartalmának a helytörténetet látom. (...) Az átideologizált időkben is innen érkeztek az igazán fontos (...) adatfeltárások, tudományos eredmények. Máig megoldatlan viszont, hogy egy vidéki közgyűjtemény vagy egy helytörténeti munkában megjelent publikáció hogyan jut el a közvéleményhez vagy az oktatásba.”

E megoldatlan dolgon segít a jelenlegi írás is.

Nézzük tehát az elhallgatott Szabadszállási tényeket.

Kezdjük talán a Petőfi „nagy családjá”, a rokonok, az ismerősök és a falu visszaemlékezéseivel a születéssel kapcsolatban. Molnár Péterné *A róna hol születtem* Helikon Kiadó 2013 című helytörténeti könyvéből idézgetek:

Baky Józsefné született Herpai Zsuzsanna (1852-1947) és testvére Herpai János (1856-1942), akiknek Petőfi ugyebár unokabátyjuk volt, elmondták, szüleiktől, nagyszüleiktől és mindenkitől egyöntetűen azt hallották, hogy Petőfi Sándor Szabadszálláson született a lakóházukban, mely az Izsáki (ma Petőfi Sándor) úton, a ma Sallai tulajdonban levő portán áll. A kis Sándorkát, mivel gyengének tűnt, kereszteléssel akarták minél hamarabb Isten által megerősíteni. Mivel Szabadszálláson nincs evangélikus templom, így Kiskőrösre vitték keresztelni, mivel oda tartoznak vallásilag. Újév napján nehéz volt jó lovakat és kocsit szerezni, így sokan, szinte az egész falu megtudta, hogy az újszülöttet Kiskőrösre vitték keresztelni. (Nem megszülni, keresztelni!) (5. érv) Baky Józsefné is tudta, mint mindenki, hogy végül Pandur József adta kölcsön a lovait és kocsiját az útra. Kiskőrösön Dinga Sámuelnél szálltak meg, onnan mentek keresztelni. A ház, melyet tévesen Petőfi szülőházának tartanak, valójában Dinga Sámuelé volt, a mészáros mesteré. Egy idegen házba nem megy el szülni az ember! Bakyné emlékezett még a bábaasszonyra is, Berta Sándornénak hívták.

Érdekes, hogy az igazi bábaasszonyt soha nem kérdezték ki. Talán mert igazi részleteket tudott volna mondani a szülésről? A keresztelő útra még Hössnét vitték magukkal. Az úton még szánkót is kértek kölcsön. Ennek is utána lehet/ett volna nézni, miért nem tették?

Zalányi János is, mint a többiek (minő véletlen?) megismételte Baky Józsefné tanúvallomását, hozzátéve, hogy ő első kézből tudja, hogy a szülők először a szabadszállási református papnál próbálkoztak a kereszteléssel, de ő ezt vallási nézeteltérés miatt nem vállalta.

Nagy Kálmán (1903-1987)? édesapja is eskü alatt vallotta, hogy Petőfi Szabadszálláson született. Berta Sándorné volt a bábaasszonyuk. (ezt mindenkitől lehetett hallani különben) Később az 1880-as évek elején jegyzőkönyvben is rögzítették az általa ismert adatokat, úgymint: Petőfi Szabadszálláson született. Berta Sándorné volt a bábaasszonyuk. A kised csenevésznek látszott, s éjnek idején elvitték Kiskőrösre, mert csak ott volt lutheránus templom. A jegyzőkönyv később bekerült a Petőfi Társasághoz, de eltűnt. (Milyen érdekes.)

B. Tóth Sándor (1866-1945) Hege Sándornétól (is) hallotta, hogy Petőfi Szabadszálláson született, a laca (vizes tér) szélén, a volt egyedüli Petrovits lakóházban. Hege Sándorné az ipjától (apósától) és a férjétől is ezt hallotta. Ipjának mellesleg lelki barátja volt Petőfi, akit Pesten is meglátogatott.

Mit mondanak a szomszédok, melyek előtt (főleg egy kis helyen, mint Szabadszállás) nem lehet titkolni semmit sem? Az összes szomszéd, kivétel nélkül tudta és állította, hogy Petőfi Szabadszálláson, a szomszédságukban született. Nem úgy, mint más helyen (pld. Kiskőrösön) ahol nyögvenyelősen “találtak” egy-két tanút ellentmondásos vallomásokkal!

Tehát nevek a közvetlen szomszédok közül, kik mindannyian hitelesen, ellentmondás nélkül állították, hogy Petőfi ott született: A mindennap ott tartózkodó (!!!) Boczka Zsuzsa néni, Pócze Györgyné, Furu Imre, a Petőfinek kását főző id, Hede Sándor, Konta Mihály, Zalányi János csizmadia mester stb. De a tanyaszomszédok is, mint Erdős Péter János, Csaplár János is egyértelműen, ellentmondás nélkül bizonyították ezt! (6. mindent elsőpró érv)

Az egyéb, de nem kevésbé fontos tanúk, mint Fábián Sándor (1884-1976), annak a kocsis Pandur Józsefnek a leszármazottja, aki keresztelni vitte Petőfit Kiskőrösre, is bizonyították/bizonyítják az igazságot. Fábián Sándor a felmenőitől is hallotta a tény, hogy dédöregapja, keresztelni vitte a pár órás Petőfit Kiskőrösre. Azon kívül nagyapja sok víg éjszakán mulatott együtt Petrovits Istvánnal, s jól ismerte Petőfit is, hiszen csak 4 évvel volt fiatalabb nála. „Mindannyian tudtuk, időnként szóba is került, hogy Petőfi idevalósi. Dédanyja Pandur Mária volt, Pandur József főbíró leánya. A keresztanyja Hruz Anna unokája, Baky Józsefné született Herpai Zsuzsanna volt,” akiről már szó esett.

Petrovitsék jó szomszédja Pöhöly Varga Sándor névre hallgatott. Mindenben segítették egymást. 1822-ben mind a két családban várandós volt a gazdaasszony, s megbeszélték, hogy Vargáék az István nevet, Petrovitsék a Sándor nevet adják a fiuknak. Szilveszter kora estéjén előbb Vargáék kisfia született meg, majd Petrovitséké. (7. érv)

Ugyanazt mondta el ez a család is, mint a többi tanú, vagyis Petőfi Szabadszálláson született a lakóházukban, s csenevészsége miatt vitték Kiskőrösre keresztelni. Kiegészítették, hogy a keresztelés után rossz idő lett, nem mertek hazaindulni, így Dinga mézáróseknál maradtak, míg nem javult egy kicsit az idő. Ott Sándorkához felvettek egy szoptatós dajkát is ideiglenesen. Itthon Szabadszálláson is be kellett segíteni a szoptatásnál, mivel az édesanyja teje elapadt.

A jó szomszéd Vargáné most is segített, vállalta, hogy együtt szoptatja mindkét fiút. Azok egy bölcsőben aludtak, együtt nevelődtek. A kis Petrovits Sándorka többet volt Vargáéknál, mint otthon. Tény, hogy Petrovits Sándorka, Varga Pistike (a tejtestvér) és Dóri Miksa sokat játszottak együtt. Egyébb tanúk vallomása is összecseng a fentiekkel, Papp István későbbi telektulajdonos sűrűn hangoztatta: “Az én házam és kertem valamikor Sallai Gábor nagyapámé volt, aki 1857-ben született. Tőle hallottam sokszor dicsekedve, hogy Petrovitsék háza ebben a kertben állt, ahol született Petőfi.

Idős Berta Sándor (1888-1965) neje, Fabók Zsuzsanna fia, Sándor is családi büszkeségként állította, összecsengve a többi tanúvallomással, hogy egyik ősük, Bertáné volt Petőfi bábája a már említett Petrovits lakóházban.

Pócze Lajos: Az én nagybátyámmal, Pócze Sándor (1885-1938) kőművessel csináltatott különböző melléképületeket, alsókonyhát stb. Papp István az 1920-as években. Építkezés közben találtak rá arra annak a háznak az alapjára, amely Petrovitsék háza, Petőfi szülőháza volt. Akkor nagy híre volt, sokan jöttek megnézni.

Most pedig engedtessek meg egy személyes adalék is. Anyai nagymamámtól, Pellikán Sándorné született Boczka Zsuzsannától (1900-1964) és édesanyámtól, Ballabás Mihályné született Pellikán Zsuzsannától (1928-2012), mint családi titkot hallottam többször is, hogy “bár valamiért hivatalosan elhazudták, de az igazságnak valamikor ki kell derülnie, mégpedig annak, hogy Petőfi Sándor Szabadszálláson született. Ugyanis a közvetlen szomszédok között, kik mindannyian hitelesen, ellentmondás nélkül állították, hogy Petőfi ott született, ott volt a fentebb említett “mindennap ott tartózkodó (!!!) Boczka Zsuzsa néni is, aki a családunk őse. Mivel ő mindig ott tartózkodott, így mindenről tudott, s mivel nem volt érdekelt az adatmésítésben, így jobban lehet hinni neki, mint száz év átideologizált Petőfi kutatásnak. Főleg mi hiszünk neki, családon belül, helyesebben tudjuk, hogy úgy volt, ahogy mondta. (8. érv) Mellékesen a mindennap ott tartózkodó Boczka Zsuzsa néniről megemlékeztek sokan, többek között Tóth Sándor, a nagyon tisztelt szabadszállási helytörténész, Molnár Péterné aszintén nagyon precíz kunszentmiklósi helytörténész. Elég lett volna őt, vagy a többi szomszédot, vagy Szabadszállásról bárkit megkérdezni, és kiderült volna az igazság. Valami miatt, talán a követte meg nem választás bosszújaként erre nem került sor, illetve nem lett figyelembe véve. Ezért a kicsinyes bosszú miatt nem tudhatja meg a magyar nép az igazságot? Itt az idő, most, vagy soha, hogy változtassunk ezen!

A teljesebb kép kedvéért nézzünk meg néhány úgynevezett “bizonyítékot”, melyekkel eddig megtévesztettek:

1. Kiskőrös azt mondta, Petőfi ott született, mert ott lett megkeresztelve. – Válasz: *A keresztzsülők nevei nagyon tévesen vannak leírva, de különben is a két dolog (szülés, keresztelés) egymástól független.*

2. Ott született, mert a szoptató dajkája Kurucz Zsuzsanna állította, még pedig a következőt: 15 éves voltam mikor először férjhez mentem. A kisfiam néhány hetes korában meghalt, ezért vállaltam el a gyenge, beteges újszülött Sándorka szoptatását... – *A valóság ezzel szemben az (kiskőrösi anyakönyvek-ből), hogy 1813-ban született, jún. 10-én keresztelték, vagyis Petőfi születésekor csak 9 és fél éves volt. Nem lehetett szoptatós dajka! Férjhez is csak 1833-ban ment, tehát az egész hazugság. A sírkövére készakarva nem írták ki a születési dátumát, nehogy kiderüljön a család.*

3. A keresztanyja, Dinka Jánosné, Fekete Anna szerint ott született Petőfi, még pedig a mézárszékben, hova a sáros időben „haza” szaladt s a sáros csizmáját is alig tudta levenni. Ugyan ő, 8 év múlva, szintén eskü alatt azt vallotta, hogy Petrovitsné a szülés előtt náluk lett rosszul, nem a mézárszékben. Csikorgó hideg tél volt, nem sáros idő. Petrovitsné belesüppedt a hóba, segítségért kiáltott, a toronyór éppen éjfélét kiáltott, mikor a gyermek megszületett! Válasz: *E két “hivatalos” tanúvallomás teljesen ellentmond egymásnak, és abszolút hamis. (9. érv) Tehát a fenti néhány hazugságra épült a kiskőrösi legenda.*

4. Még Kiskőrösön is felismerték, hogy Petőfi kincseket érő szellemi hagyatékának nincs olyan darabja, melyet Kiskőrösön hagyott volna ránk. Nincs olyan verse, melyet Kiskőrös ihletett volna, melyből ez a szülőváros sugározna meletget felénk. Petőfi azért cselekedett így, mert Kiskőrös nem volt szülővárosa! (9. érv)

Miért történhetett mégis, hogy néhány helyen Petőfi mást mondott be szülővárosának? Már említettem, hogy Petőfi is gyarló volt, mint minden hús-vér ember. Színész- és katonatiszt mániáján kívül nem vetette meg a „cél érdekében történő” apró füllentéseket sem. Ha egy iskolában vagy intézményben egy fontos, vagy neki segítő embernek a szimpátiáját akarta elérni, nem riadt vissza magát is annak földijének nevezni, vagy idősebbnek mondani magát, ha szükség volt rá. Ezzel együtt, elsöprő többségével Szabadszállás szerepel szülőhelyként az iratokban. (10. érv)

Az olyan gyenge próbálkozásra, mely szerint Petőfi esetleg Félegyházán született, mert a Szülőföldem című versét Félegyházán írta (1848. június 6-8. között), a válasz egyszerű: Petőfi sokszor pontatlanul jegyezte le a versírás helyét és az idejét. Különbösen is 1848. június 6-8. között a választóhelyén, főleg Kunszentmiklóson és Szabadszálláson tartózkodott.

Legyen döntő érvként a fia, Petőfi Zoltán véleménye is: „(...) A felvilágosítások, valamint az összeszedett bizonyítékok alapján arról győződtem meg, hogy az atyám ott, Szabadszálláson született és nem Kiskőrösön, ahogy az irodalomtörténet megállapította.” (11. érv) Déri Gyula *Petőfi Zoltán* Petőfi Könyvtár XV. Füzet 1909.

A bátor és lelkiismeretes emberek, kutatók, könyvek azóta is, a tiltás ellenére is hirdetik, Szabadszállás a szülőhely. Példák erre: Szarvady-Hartmann féle *Petőfi életrajz* 1851, *Újabbkori Ismeretek Tára* 1855, Ferenczy Jakab *Magyar Írók Életrajz Gyűjtemény* 1856, Katona Géza tanügyi főtanácsos *Szózat: Hol született Petőfi* cikk 1922. ápr. 30. szám, Bár Pekár Gyula, a Petőfi Társaság Elnöke lezárt ügynek tekintette a szülőhely vitát, a cikk nagy visszhangot keltett.

Látnoki díjat érdemelne Sándor József Petőfi kutató Nemes *Petőfi Sándor költőnk Szabadszálláson született és Szibériában halt meg* könyve 1939, és *Petőfi Sándor Szabadszálláson született* munkája 1947 miatt.

Tehát egyrészt Szabadszállás nem bűnös, hanem tisztelet jár neki. Másrészt a fenti 11 érv is bizonyítja, hogy Szabadszállás, Petőfi rokonságának is a lakóhelye, Petőfinek egyértelműen a szülőhelye, ugyan úgy, mint testvérének, Istvának is. Az igazságnak előbb utóbb úgyis győzni kell!